

Determination of citizenship organizational level of physical education teachers

Beden eğitimi öğretmenlerinin örgütsel vatandaşlık düzeylerinin belirlenmesi

Burhan Başoğlu¹
Mustafa Önder Şekeroğlu²
Emrah Altun³

Abstract

The aim of this research is to determine the organizational citizenship levels of physical education teacher. In our research, survey method was used. The study participant 533 survey. Cronbach's alpha value is obtained as 91.2% for the overall scale of the reliability of the scale was determined to be high. Female teachers have a higher value than the average score courtesy of male teachers ($p = 0.001 < 0.05$). altruism by level of education, the difference between the average education level of teachers according to the conscientiousness and civic virtue subscales were statistically significant. teachers with undergraduate education, according to teachers with graduate level education altruism, conscientiousness and civic virtue score values for the dimensions are higher. The average difference between the levels according to the tasks carried out by level made the task of conscientiousness subscale teachers are statistically significant ($p = 0.042 < 0.05$). According to the economic welfare of altruism among teachers, conscientiousness, courtesy, sportsmanship and civic virtue lower average difference in size is not statistically significant ($p > 0.05$).

Keywords: Teacher; organizational citizenship; physical education.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

Özet

Bu araştırmanın amacı Beden eğitimi öğretmenlerinin örgütsel vatandaşlık düzeylerinin belirlenmesidir. Araştırmamızda anket yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya 533 denek katılmıştır. Cronbach's Alfa değeri genel ölçek için %91.2 olarak elde edilmiş olup ölçeğin güvenilirliğinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre ortalama nezaket skor değeri daha yüksektir ($p=0.001 < 0.05$). Eğitim seviyesine göre diğerkâmlık, vicdanlılık ve sivil erdem alt boyutlarında eğitim seviyesine göre öğretmenler arasındaki ortalama farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır. Lisans eğitim düzeyine sahip öğretmenlerin, lisansüstü eğitim seviyesine sahip öğretmenlere göre diğerkâmlık, vicdanlılık ve sivil erdem alt boyutlarına ilişkin skor değerleri daha yüksektir. Görev yapılan kademelere göre vicdanlılık alt boyutunda görev yapılan kademelere göre öğretmenler arasındaki ortalama farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0.042 < 0.05$). Ekonomik refah düzeyine göre öğretmenler arasında diğerkâmlık, vicdanlılık, nezaket, centilmenlik ve sivil erdem alt boyutlarında ortalama farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p > 0.05$).

Anahtar Kelimeler: Öğretmen; örgütsel vatandaşlık; beden eğitimi.

¹ Dr., Ankara Spor İl Müdürlüğü, burhan.basoglu@sgm.gov.tr

² Dr., Ankara Spor İl Müdürlüğü, mondersekeroglu@gmail.com

³ Hacettepe Üniversitesi, İstatistik Bölümü, emrahaltun@hacettepe.edu.tr

Giriş

Küreselleşme, rekabet, pazar ve teknolojideki sürekli değişiklikler örgütlerin sahip olduğu insan kaynağının öneminin artmasına sebebiyet vermiştir. Bu durum, nitelikli insan kaynağının örgütlerin başarı ve verimliliğinde ana unsur olarak görülmesine yol açmıştır. İnsanı ciddiye almayan; beklentilerini, duygularını, tutumla ve davranışlarını anlamaya çalışmayan, onların yarınlarını tanımlı hale getirecek kariyer planları sunamayan, potansiyellerini ortaya çıkarmak için araçlar geliştiremeyen ve uygulamalarıyla bu konudaki samimiyetini ispatlayamayan organizasyonların gelecekte farkı yaratmaları mümkün olmayacaktır(Gürbüz, 2006).

Rekabete dayalı günümüz çalışma ortamında, çalışanlardan sadece, biçimsel iş tanımlarında yer alan görevleri yerine getirmeleri örgütleri ayakta kalabilmeleri için yeterli olmamaktadır. Bu bağlamda, örgütlerin başarıya ulaşmaları çalışanların biçimsel rol tanımlarının üzerinde kalan ve gönüllük esasına dayanan davranışlar sergilemelerine bağlı olduğu söylenebilir. Söz konusu davranışlar örgütsel vatandaşlık davranışı (ÖVD) olarak yazında kavramlaştırılmış ve son yıllarda üzerinde en çok araştırma yapılan konulardan biri olmuştur. Örgütsel vatandaşlık davranışının önemi bu davranışın iş tatmini, örgütsel adalet, örgütsel bağlılık, örgütsel güven gibi değişkenlerle olan ilişkisinden kaynaklanmaktadır(Gürbüz, 2006).

Örgütsel vatandaşlık davranışı, örgüt tarafından arzulanan ve örgütsel etkililiğe katkıda bulunan bireysel davranışlardır. İşe gelmeyen bir mesai arkadaşına yardımcı olma, işin resmi olarak gerektirmediği, fakat örgüt açısından önemli olan işleri yapmaya gönüllü olma, iş tatmininin bir parçası olmasa bile, yeni gelen iş görenlerin sosyalleşmelerine yardımcı olma, diğer çalışanların zorlandıkları konularda onlara destek olma, denetçilere ya da yöneticilere işlerinde yardımcı olma, onlara destek verme, örgüte katkıda bulunacak yeni ve yaratıcı düşünceler önerme, gerekenden daha fazla işe katılma ve işe gelmeyeceği zamanlar önceden haber verme gibi davranışlar örgütsel vatandaşlık davranışı olarak değerlendirilmektedir(Varlı, 2014).

Yöntem

Bu araştırmanın amacı Beden eğitimi öğretmenlerinin örgütsel vatandaşlık düzeylerinin belirlenmesidir. Araştırmamızda anket yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Beden eğitimi öğretmenleri oluştururken, örneklemini ise Ankara ilindeki Beypazarı, Nallıhan, Güdül ve Ayaş ilçelerinde bulunan 533 beden eğitimi öğretmeni gönüllü olarak oluşturmuştur. Çalışmamıza konu olan ölçek iki ayrı çalışmadan (VEY/CAMPBELL, 2004; WILLIAMSISHIA W, 1999) yararlanılarak hazırlanan bir anket biçimindedir. Bu birleştirmenin altında yatan neden, her iki ölçeğin istatistiksel verilerle ortaya konulmuş güçlü yönlerini birleştirerek daha etkili bir ölçek oluşturma isteğidir. Anket, beş temel boyuttan oluşmaktadır ve Organ (1988) tarafından ortaya konulan örgütsel vatandaşlık davranışı boyutları ile uyumludur(Basım 2006). Ankette "Diğergamlık" (5 madde), "Vicdanlılık" (3 madde), "Nezaket" (3 madde), "Centilmenlik" (4 madde) ve "Sivil erdem" (4 madde) boyutlarını ölçecek şekilde tasarlanmış 19 madde bulunmaktadır. Anket örnek olarak "Aşın iş yükü ile uğraşan bir şirket çalışanına yardım ederim", "Mesai içerisinde kişisel işlerim için zaman harcamam", "Önemsiz sorunlar için şikâyet ederek vaktimi boşa harcamam", "Şirket yapısında gerçekleştirilen değişikliklere destek olurum" gibi yargı cümlelerinden oluşmaktadır. Ankete katılanlardan bu yargı cümlelerine hangi oranda katıldıklarını 6'lı Likert tipi ölçek üzerinde, i (hiçbir zaman) ile 6 (her zaman) arasında değişen bir sıklık aralığında işaretlemeleri sağlanmıştır. Araştırma verilerinin değerlendirilmesinde SPSS 22 paket programı kullanılmıştır. Elde edilen verilerin frekans ve yüzde analizleri, güvenilirlik analizi için crombach alfa katsayı değeri, çeşitli değişkenlere göre karşılaştırmalar independent t testi ve yaş ve eğitim durumu değişkenine göre karşılaştırmalar tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile yapılmıştır. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek amacıyla Bonferroni testi yapılmıştır.

Tablo 1. Güvenirlik Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar	Cronbach's Alfa
Diğerkâmlık	0.745
Vicdanlılık	0.714
Nezaket	0.886
Centilmenlik	0.745
Sivil Erdem	0.843
Genel	0.912

Tablo 1’de kullanılan ölçeğe ilişkin Güvenirlik Analizi (Reliability Analysis) sonuçları verilmiştir. Kullanılan ölçeğin güvenilirliğini gösteren Cronbach’s Alfa değeri genel ölçek için %91.2 olarak elde edilmiş olup ölçeğin güvenilirliğinin yüksek olduğu göstermektedir. Alt ölçeklere ilişkin Cronbach’s Alfa değerleri %71.4 ile %88.6 arasındadır. Örgütsel Vatandaşlık Davranış Ölçeği (ÖVDÖ)’nin değerlendirilmesi her boyut için ayrı ayrı yapılmıştır. Alt boyutlara ilişkin skor değerleri elde edilirken “Hiçbir Zaman” 1, “Nadiren” 2, “Bazen” 3, “Oldukça Sık” 4, “Çok Sık” 5 ve “Her zaman” 6 olarak puanlanmıştır. Tablo 4’de Örgütsel Vatandaşlık Davranış Ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin bazı betimsel istatistik değerleri verilmiştir.

Bulgular

Tablo 2. Demografik Bilgiler

Değişkenler		İlçeler								Toplam	
		Beypazarı		Nallıhan		Ayaş		Güdül		n	%
		n	%	n	%	n	%	n	%		
Cinsiyet	Erkek	87	42,2	51	24.8	38	18.4	30	14.6	206	38.6
	Kadın	119	36,4	95	29.1	95	29.1	18	5.5	327	61.4
Yaş	20-25	16	34,8	17	37	11	23.9	2	4.3	46	8.6
	26-30	36	27,5	55	42	23	17.6	17	13	131	24.6
	31-35	55	39	37	26.2	41	29.1	8	5.7	141	26.5
	36-40	30	39,5	13	17.1	22	28.9	11	14.5	76	14.3
	41+	69	49,6	24	17.3	36	25.9	10	7.2	139	26.1
Eğitim Durumu	Lisans	186	40,2	127	27.4	107	23.1	43	9.3	463	86.9
	Lisans Üstü	20	28,6	19	27.1	26	37.1	5	7.1	70	13.1
Medeni Durumu	Evli	38	29,7	51	39.8	26	20.3	13	10.2	128	24
	Bekar	168	41,5	95	23.5	107	26.4	35	8.6	405	76
Çocuk Sayısı	0	57	30,3	76	40.4	36	19.1	19	10.1	188	35.5
	1	48	37,8	33	26	35	27.6	11	8.7	127	24
	2	72	41,6	35	20.2	54	31.2	12	6.9	173	32.5
	3 ve üzeri	28	66,7	1	2.4	8	19	5	11.9	42	7.9

Tablo 2’de araştırmaya dâhil olan öğretmenlere ilişkin bazı demografik bilgilere yer verilmiştir. Araştırma kapsamında incelenen öğretmenlerden %38,6’sı erkek, %61,4’ü ise kadındır. Öğretmenlerin yaş dağılımları incelendiğinde, en genç (20-25 yaş) öğretmenlerin en çok bulunduğu ilçe Beypazarı iken 41+ yaş aralığında yer alan öğretmenlerin en çok bulunduğu ilçe de yine Beypazarı ilçesidir. Öğretmenlerin %86,9’u lisans, %13,1’i ise lisansüstü eğitim seviyesine sahiptir. Lisansüstü eğitim seviyesine sahip olan öğretmenlerin en çok bulunduğu ilçe ise Ayaş’tır. Öğretmenlerin medeni durumları incelendiğinde %24’ünün evli, %76’sının ise bekar olduğu görülmektedir. Çocuk sayıları incelendiğinde ise %35,5’inin çocuk sahibi olmadığı, %24’ünün bir, %32,5’inin 2 ve %7,9’unun ise 3 ve üzeri sayıda çocuk sahibi oldukları görülmektedir.

Tablo 3. Mesleki ve Ekonomik Bilgiler

Değişkenler		İlçeler								Toplam	
		Beypazarı		Nallıhan		Ayaş		Güdül		n	%
		n	%	n	%	n	%	n	%		
Görev Yapılan Kademe	İlkokul	51	38,3	39	29,3	41	30,8	2	1,5	133	25
	Ortaokul	58	37,7	45	29,2	31	20,1	20	13	154	28,9
	Lise	97	39,4	62	25,2	61	24,8	26	10,6	246	46,1
Meslekte Geçirilen Süre	0-5 yıl	41	25,3	71	43,8	35	21,6	15	9,3	162	30,5
	6-10 yıl	47	37,9	32	25,8	32	25,8	13	10,5	124	23,3
	11-15 yıl	43	46,2	14	15,1	29	31,2	7	7,5	93	17,5
	16-20 yıl	33	45,2	12	16,4	21	28,8	7	9,6	73	13,7
	21 yıl ve üzeri	41	51,2	17	21,2	16	20	6	7,5	80	15
Yöneticilik Görevi	Var	20	26,7	25	33,3	24	32	6	8	75	14,1
	Yok	186	40,6	121	26,4	109	23,8	42	9,2	458	85,9
Hissedilen Refah Düzeyi	Alt Düzey	45	27,1	52	31,3	48	28,9	21	12,7	166	31,2
	Orta Düzey	144	42,7	91	27	78	23,1	24	7,1	337	63,3
	Üst Düzey	17	58,6	3	3	6	20,7	3	10,3	29	5,5

Tablo 3'te öğretmenlerin mesleki ve ekonomik sorulara vermiş oldukları cevaplar incelenmiştir. Görev yapılan kademeler incelendiğinde, %25'inin ilkokullarda, %28,9'unun ortaokullarda, %46,2'sinin ise liselerde görev yaptıkları görülmektedir. Meslekte geçirilen süreler incelendiğinde, %30,5'inin 0-5 yıl, %23,3'ünün 6-10 yıl, %17,5'inin 11-15 yıl, %13,7'sinin 16-20 yıl ve %15'inin ise 21 yıl ve üzeri görev sürelerinin oldukları görülmektedir. Yöneticilik görevi olan öğretmenlerinin oranı ise %14,1'dir. Hissedilen refah düzeyleri incelendiğinde ise, %31,2'sinin alt düzey, %63,3'ünün orta düzey, %5,5'inin ise üst düzey refah düzeylerine sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 4. Örgütsel Vatandaşlık Alt Boyut Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Alt Boyutlar	Minimum	Ortalama	Maksimum	Std. Sapma
Digergamlık	5.00	20.47	30.00	4.70
Vicdanlılık	3.00	12.58	18.00	3.05
Nezaket	3.00	15.31	18.00	3.08
Centilmenlik	4.00	17.01	24.00	4.13
Sivilerdem	4.00	18.03	24.00	4.13

Cinsiyete göre alt boyutlara ilişkin ortalama skor değerleri arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t-testi ile incelenmiş ve sonuçlar Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 5. ÖVDÖ alt boyutlarının Cinsiyet değişkeni bakımından t-testi sonuçları

Alt Boyutlar		Ortalama	Std. Sapma	p
Diğerkâmlık	Erkek	20.11	4.97	0.16
	Kadın	20.69	4.52	
Vicdanlılık	Erkek	12.39	3.12	0.268
	Kadın	12.69	3.00	
Nezaket	Erkek	14.67	3.42	0.001
	Kadın	15.71	2.77	
Centilmenlik	Erkek	17.03	4.32	0.924
	Kadın	16.99	4.01	
Sivil erdem	Erkek	17.83	4.38	0.379
	Kadın	18.16	3.97	

Erkek ve kadın öğretmenler arasında diğerkâmlık, vicdanlılık, centilmenlik ve sivil erdem boyutlarında ortalama farklılık istatistiksel olarak anlamlı değilken nezaket alt boyutunda erkek ve kadın öğretmenler arasındaki ortalama farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır. Kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre ortalama nezaket skor değeri daha yüksektir ($p=0.001 < 0.05$).

Tablo 6. ÖVDÖ alt boyutlarının Eğitim Durumu değişkeni bakımından t-testi sonuçları

Alt boyutlar		Ortalama	Std. Sapma	p
Diğerkâmlık	Lisans	20.68	4.66	0.01
	Lisans Üstü	19.06	4.75	
Vicdanlılık	Lisans	12.71	3.03	0.01
	Lisans Üstü	11.73	3.06	
Nezaket	Lisans	15.39	3.10	0.13
	Lisans Üstü	14.79	2.93	
Centilmenlik	Lisans	17.08	4.17	0.27
	Lisans Üstü	16.50	3.82	
Sivil erdem	Lisans	18.19	4.12	0.03
	Lisans Üstü	17.01	4.14	

Eğitim durumuna göre alt boyutlara ilişkin ortalama skor değerleri arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t-testi ile incelenmiş ve sonuçlar Tablo 5'te verilmiştir. Eğitim seviyesine göre öğretmenler arasında nezaket ve centilmenlik alt boyutlarında ortalama farklılık istatistiksel olarak anlamlı değilken diğerkâmlık, vicdanlılık ve sivil erdem alt boyutlarında eğitim seviyesine göre öğretmenler arasındaki ortalama farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır. Lisans eğitim düzeyine sahip öğretmenlerin, lisansüstü eğitim seviyesine sahip öğretmenlere göre diğerkâmlık, vicdanlılık ve sivil erdem alt boyutlarına ilişkin skor değerleri daha yüksektir.

Tablo 7. ÖVDÖ alt boyutlarının Medeni Durum değişkeni bakımından t-testi sonuçları

Alt Boyutlar		Ortalama	Std. Sapma	p
Diğerkâmlık	Evli	20.01	4.70	0.21
	Bekâr	20.61	4.70	
Vicdanlılık	Evli	12.63	3.01	0.82
	Bekar	12.56	3.07	
Nezaket	Evli	14.98	3.00	0.16
	Bekar	15.41	3.10	
Centilmenlik	Evli	16.78	3.98	0.48
	Bekar	17.08	4.18	
Sivil erdem	Evli	17.58	3.98	0.15
	Bekar	18.18	4.18	

Medeni duruma göre alt boyutlara ilişkin ortalama skor değerleri arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t-testi ile incelenmiş ve sonuçlar Tablo 6'da verilmiştir. Medeni duruma göre öğretmenler arasında diğerkâmlık, vicdanlılık, nezaket, centilmenlik ve sivil erdem alt boyutlarında ortalama farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 8. ÖVDÖ alt boyutlarının Yaş değişkeni bakımından Varyans Analizi sonuçları

Alt Boyutlar	Yaş	Ortalama	Std. Sapma	p
Diğerkâmlık	20-25	20.00	3.87	0.103
	26-30	20.18	4.47	
	31-35	20.99	4.92	
	36-40	19.80	4.35	
	41+	20.73	5.09	
Vicdanlılık	20-25	12.11	2.56	0.108
	26-30	12.41	2.76	
	31-35	12.79	3.09	
	36-40	12.05	2.76	
	41+	12.96	3.50	
Nezaket	20-25	14.87	2.53	0.396
	26-30	15.03	3.08	
	31-35	15.67	2.88	
	36-40	15.45	3.18	
	41+	15.27	3.37	
Centilmenlik	20-25	15.46	3.85	0.053
	26-30	17.02	3.83	
	31-35	17.38	3.97	
	36-40	16.68	4.07	
	41+	17.30	4.59	
Sivil erdem	20-25	17.54	3.78	0.335
	26-30	17.57	4.08	
	31-35	17.98	4.08	
	36-40	18.39	4.09	
	41+	18.49	4.36	

Yaş gruplarına göre alt boyutlara ilişkin ortalama skor değerleri arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı Varyans Analizi ile incelenmiş ve sonuçlar Tablo 7'de verilmiştir. Yaş gruplarına göre öğretmenler arasında diğerkâmlık, vicdanlılık, nezaket, centilmenlik ve sivil erdem alt boyutlarında ortalama farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 9. ÖVDÖ alt boyutlarının Görev Yapılan Kademe değişkeni bakımından Varyans Analizi sonuçları

Alt Boyutlar	Görev Yapılan Kademe	Ortalama	Std. Sapma	p
Diğerkâmlık	İlkokul	21.18	4.75	0.072
	Ortaokul	20.55	4.60	
	Lise	20.03	4.71	
Vicdanlılık	İlkokul	13.11	3.29	0.042
	Ortaokul	12.58	2.88	
	Lise	12.29	2.99	
Nezaket	İlkokul	15.62	3.09	0.367
	Ortaokul	15.13	3.21	
	Lise	15.25	2.99	
Centilmenlik	İlkokul	17.71	4.35	0.07
	Ortaokul	16.68	3.97	
	Lise	16.83	4.08	
Sivil erdem	İlkokul	18.74	4.25	0.052
	Ortaokul	18.03	4.08	
	Lise	17.65	4.07	

Kademelere göre alt boyutlara ilişkin ortalama skor değerleri arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı Varyans Analizi ile incelenmiş ve sonuçlar Tablo 7’de verilmiştir. Görev yapılan kademelere göre öğretmenler arasında diğerkâmlık, nezaket, centilmenlik ve sivil erdem alt boyutlarında ortalama farklılık istatistiksel olarak anlamlı değilken vicdanlılık alt boyutunda görev yapılan kademelere göre öğretmenler arasındaki ortalama farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0.053 < 0.05$). Anlamlı farklılığı yaratan grubu ortaya çıkarmak için çoklu karşılaştırma testlerinden Bonferroni testi kullanılmıştır. Bonferroni test sonucuna göre ilkökul kademesinde görev yapan öğretmenlerin lise kademesinde görev yapan öğretmenlere göre ortalama vicdanlılık skor değeri daha yüksektir ($p=0.036 < 0.05$).

Tablo 10. ÖVDÖ alt boyutlarının Ekonomik Refah Düzeyi değişkeni bakımından Varyans Analizi sonuçları

Alt Boyutlar	Ekonomik Refah Düzeyi	Ortalama	Std. Sapma	p
Diğerkâmlık	Alt Düzey	20.54	4.96	0.53
	Orta Düzey	20.33	4.58	
	Üst Düzey	21.31	4.40	
Vicdanlılık	Alt Düzey	12.58	3.07	0.91
	Orta Düzey	12.54	3.06	
	Üst Düzey	12.79	2.76	
Nezaket	Alt Düzey	15.48	2.97	0.66
	Orta Düzey	15.23	3.14	
	Üst Düzey	15.17	3.05	
Centilmenlik	Alt Düzey	17.29	4.24	0.46
	Orta Düzey	16.83	4.08	
	Üst Düzey	17.31	4.07	
Sivil erdem	Alt Düzey	17.96	4.28	0.77
	Orta Düzey	18.01	4.08	
	Üst Düzey	18.55	4.04	

Ekonomik refah düzeyine göre alt boyutlara ilişkin ortalama skor değerleri arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı Varyans Analizi ile incelenmiş ve sonuçlar Tablo 8’de verilmiştir. Ekonomik refah düzeyine göre öğretmenler arasında diğerkâmlık, vicdanlılık, nezaket,

centilmenlik ve sivil erdem alt boyutlarında ortalama farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir($p>0.05$).

Tablo 11. ÖVDÖ alt boyutlarının Görev Yapılan İlçe değişkeni bakımından Varyans Analizi sonuçları

Alt Boyutlar	İlçeler	Ortalama	Std. Sapma	p
Diğerkâmlık	Beypazarı	20.79	4.50	0.253
	Nallıhan	20.35	4.58	
	Ayaş	20.52	5.03	
	Güdül	19.29	4.92	
Vicdanlılık	Beypazarı	12.81	2.93	0.096
	Nallıhan	12.63	3.12	
	Ayaş	12.53	3.17	
	Güdül	11.58	2.87	
Nezaket	Beypazarı	15.43	2.93	0.021
	Nallıhan	15.56	2.95	
	Ayaş	15.31	3.15	
	Güdül	14.02	3.63	
Centilmenlik	Beypazarı	17.17	4.05	0.193
	Nallıhan	16.41	3.96	
	Ayaş	17.42	4.39	
	Güdül	16.96	4.14	
Sivil erdem	Beypazarı	18.28	3.98	0.266
	Nallıhan	17.92	3.99	
	Ayaş	18.15	4.44	
	Güdül	17.00	4.31	

Görev yapılan ilçelere göre alt boyutlara ilişkin ortalama skor değerleri arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı Varyans Analizi ile incelenmiş ve sonuçlar Tablo 11’de verilmiştir. Görev yapılan ilçelere göre öğretmenler arasında diğerkâmlık, vicdanlılık, centilmenlik ve sivil erdem alt boyutlarında ortalama farklılık istatistiksel olarak anlamlı değilken nezaket alt boyutunda görev yapılan kademelere göre öğretmenler arasındaki ortalama farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0.042 < 0.05$). Anlamlı farklılığı yaratan grubu ortaya çıkarmak için çoklu karşılaştırma testlerinden Bonferroni testi kullanılmıştır. Bonferroni test sonucuna göre Güdül ilçesinde görev yapan öğretmenlerin Beypazarı ve Nallıhan ilçesinde görev yapan öğretmenlere göre ortalama nezaket skor değerleri daha düşüktür($p<0.05$).

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırma beden eğitimi öğretmenlerinin örgütsel vatandaşlık düzeylerini çeşitli değişkenlere göre ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Örgütsel vatandaşlık davranışı değişen yönetim anlayışlarının, durmaksızın yükselen kalite kaygısının, ekonomik ve teknolojik şartların yarattığı bir ortamda önem kazanmıştır. Çalışandan en fazla verimi alabilmek için bu davranış şeklinin geliştirilmesi gereği tartışılmaktadır. Her örgütün başarısı, kadrosunun katılımı ve iyi çalışması üzerine kurulu olduğu için, örgüt liderleri kurumu bir ülke olarak görüp örgütsel vatandaşlık davranışını oluşturmaya çalışmalıdırlar(Sönmez, 2005).

Çalışmamızda Erkek ve kadın öğretmenler arasında diğerkâmlık, vicdanlılık, centilmenlik ve sivil erdem boyutlarında ortalama farklılık istatistiksel olarak anlamlı değilken nezaket alt boyutunda erkek ve kadın öğretmenler arasındaki ortalama farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır. Kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre ortalama nezaket skor değeri daha yüksektir($p=0.001 < 0.05$). Eğitim seviyesine göre öğretmenler arasında nezaket ve centilmenlik alt boyutlarında

ortalama farklılık istatistiksel olarak anlamlı değilken diğerkâmlık, vicdanlılık ve sivil erdem alt boyutlarında eğitim seviyesine göre öğretmenler arasındaki ortalama farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır. Lisans eğitim düzeyine sahip öğretmenlerin, lisansüstü eğitim seviyesine sahip öğretmenlere göre diğerkâmlık, vicdanlılık ve sivil erdem alt boyutlarına ilişkin skor değerleri daha yüksektir. Medeni duruma göre öğretmenler arasında diğerkâmlık, vicdanlılık, nezaket, centilmenlik ve sivil erdem alt boyutlarında ortalama farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$). Yaş gruplarına göre öğretmenler arasında diğerkâmlık, vicdanlılık, nezaket, centilmenlik ve sivil erdem alt boyutlarında ortalama farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$). Görev yapılan kademelere göre öğretmenler arasında diğerkâmlık, nezaket, centilmenlik ve sivil erdem alt boyutlarında ortalama farklılık istatistiksel olarak anlamlı değilken vicdanlılık alt boyutunda görev yapılan kademelere göre öğretmenler arasındaki ortalama farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0.053 <0.05$). Bonferroni test sonucuna göre ilkökul kademesinde görev yapan öğretmenlerin lise kademesinde görev yapan öğretmenlere göre ortalama vicdanlılık skor değeri daha yüksektir ($p=0.036 <0.05$). Ekonomik refah düzeyine göre öğretmenler arasında diğerkâmlık, vicdanlılık, nezaket, centilmenlik ve sivil erdem alt boyutlarında ortalama farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$). Görev yapılan ilçelere göre öğretmenler arasında diğerkâmlık, vicdanlılık, centilmenlik ve sivil erdem alt boyutlarında ortalama farklılık istatistiksel olarak anlamlı değilken nezaket alt boyutunda görev yapılan kademelere göre öğretmenler arasındaki ortalama farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0.042 <0.05$). Bonferroni test sonucuna göre Gündül ilçesinde görev yapan öğretmenlerin Beypazarı ve Nallıhan ilçesinde görev yapan öğretmenlere göre ortalama nezaket skor değerleri daha düşüktür ($p<0.05$).

Morrison'un (1994), çalışmasında da fedakârlık, dürüstlük, centilmenlik, katılımcılık ve takip etme boyutları örgütsel vatandaşlık davranış boyutları olarak sunulmuştur. Podsakoff vd.'nin (2000) literatür taraması şeklinde sunduğu çalışması son yıllarda örgütsel vatandaşlık konusunda yapılan araştırmaları analiz etmektedir (Yener 2009).

Polat'ın 2008 yılında yaptığı çalışmada Öğretmenlerin gerek kişisel özellikleri (cinsiyet, yaş, kıdem, branş, son çalıştığı okuldaki hizmet süresi) gerekse okulun özellikleri (okul türü, okuldaki öğretmen sayısı), öğretmenlerin örgütsel vatandaşlık davranışı ve alt boyutlarında yer alan davranışlara ilişkin algılamalarında anlamlı fark yaratmadığını tespit etmiştir. Fakat Ölçüm-Çetin (2004) tarafından yapılan araştırmada, öğretmenlerin örgütsel vatandaşlık davranışı ve alt boyutları algılanmasında cinsiyet, yaş ve kıdem anlamlı farklar bulunmuştur (Ölçüm, 2004, Polat 2008).

Yaprak'ın 2015 yılında yapmış olduğu çalışmada Öğretmenlerin örgütsel vatandaşlık davranışı düzeyleri arasında cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmazken, okul kültürüne yönelik algıları cinsiyetlerine göre değişiklik göstermektedir ve erkek öğretmenlerin puanları kadın öğretmenlere göre daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Öte yandan İpek'in (2012) çalışmasında öğretmenlerin hem örgüt kültürünün hem de örgütsel vatandaşlık davranışı algılarının cinsiyete göre farklılaştığı gözlenmiştir. Sonuçlar okul kültürü için benzerlik gösterirken örgütsel vatandaşlık davranışlarında farklılaşmaktadır. Mercan'ın (2006) yaptığı araştırmada örgütsel vatandaşlık davranışı cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir. Dört boyutta da erkek öğretmenlerin örgütsel vatandaşlık davranışı algılarının kadın öğretmenlerden yüksek olduğu görülmüştür. Titrek, Bayrakçı ve Zafer (2009) ile Demirel, Seçkin ve Özçınar (2012) ise örgütsel vatandaşlık davranışlarına yönelik öğretmen görüşlerini incelediklerinde, cinsiyet değişkenine göre erkek ve kadın öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı fark bulmamışlardır.

Örgütsel vatandaşlık davranışları açısından yaklaşıldığında ise; örgütsel vatandaşlık davranışlarının, okulların performans ve verimliliğini artırmada gösterilen gönüllülük esasına dayanan davranışlar olduğu ve bu davranışların okuldaki pek çok boyutu etkilediği bilinmektedir (Buluç, 2008). Bu konuda yapılan çalışmalardan bazıları incelendiğinde; Bateman ve Organ (1983), örgütsel vatandaşlık ile iş doyumunu; Organ (1994), kişilik özellikleri; Dipaola ve Hoy (2005), örgütsel vatandaşlık ile okul başarısı; Celep, Sarıdede ve Baytekin (2005), örgütsel vatandaşlık ile bağlılık ve tükenmişlik; Karaman, Yücel ve Dönder, (2008), örgütsel vatandaşlık ile bürokrasi arasında ilişki konusunda çalışmışlar ve bu araştırmaların hemen hemen tamamında örgütsel vatandaşlık

davranışlarının güçlü olmasının, ilişkisini araştırdıkları değişkeni olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmışlardır.

Yaprak'ın 2015 yılında yapmış olduğu çalışmada öğretmenlerin örgütsel vatandaşlık davranışı düzeylerinin çok yüksek seviyede olduğunu belirtmiştir. Bu sonucu destekler nitelikteki bir başka çalışmada Çelik (2007), işletmeler ve sektörlerde öne çıkan örgütsel vatandaşlık davranışlarını tespit etmeye yönelik olarak yaptığı araştırmada örgütsel vatandaşlık davranışının yüksek 107 seviyelerde olduğunu tespit etmiştir. Öte yandan Yılmaz'ın (2012) yaptığı araştırmada ise örgütsel vatandaşlık davranışlarının orta düzeyde olduğu görülmüştür (Yaprak 2015, Çelik 2007, Yılmaz 2012).

Bu çalışmada Ankara'nın kuzey bölgesinde görev yapan 533 öğretmene Örgütsel Vatandaşlık Davranış Ölçeği (ÖVDÖ) uygulanmıştır. ÖVDÖ beş temel boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar, Diğergamlık, Vicdanlılık, Nezaket, Centilmenlik ve Sivil Erdem boyutlarıdır. Genel ölçek için elde edilen ölçeğin güvenilirliğini gösteren Cronbach's alfa değeri %91.2 olarak elde edilmiş olup kullanılan ölçeğin güvenilirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir. ÖVDÖ sonuçlarına göre öğretmenlerin medeni durumu, yaş ve ekonomik refah düzeyleri, diğergamlık, vicdanlılık, nezaket, centilmenlik ve sivil erdem üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip değildir. İstatistiksel analiz sonuçlarına göre anlamlı farklılığının bulunduğu durumlar şöyle özetlenebilir: Lisans eğitim düzeyine sahip öğretmenlerin, lisansüstü eğitim seviyesine sahip öğretmenlere göre diğerkâmlık, vicdanlılık ve sivil erdem alt boyutlarına ilişkin ortalama skor değerleri daha yüksektir. Kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre ortalama nezaket skor değeri daha yüksektir. İlkokul kademesinde görev yapan öğretmenlerin lise kademesinde görev yapan öğretmenlere göre ortalama vicdanlılık skor değeri daha yüksektir. Gündül ilçesinde görev yapan öğretmenlerin Beypazarı ve Nallıhan ilçesinde görev yapan öğretmenlere göre ortalama nezaket skor değerleri daha düşüktür.

Kaynaklar

- Basım, H. N. Şeşen, H. (2006). Örgütsel vatandaşlık davranışı ölçeği uyarlama ve karşılaştırma çalışması. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 61(4).
- Bateman, T. S. ve Organ, D. W. (1983). Job satisfaction and the good soldier: the relationship between affect and employee citizenship. *Academy of Management Journal*, (26), 587–595.
- Buluç, B. (2008). Ortaöğretim Okullarında Örgütsel Sağlık İle Örgütsel Vatandaşlık Davranışları Arasındaki İlişki. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(4), 571-602.
- Celep, C., Sarıdede, U. ve Baytekin, F. (2005). Eğitim örgütlerinde örgütsel bağlılık, örgütsel vatandaşlık davranışı ve tükenmişlik arasındaki ilişki. XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi'nde Sunulmuş Bildiri.
- Çelik, M. (2007). Örgüt Kültürü ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışı-Bir Uygulama. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum
- Dipaola, M. F. ve Hoy, W. K. (2005). Organizational citizenship of faculty and achievement of high school students. *The High School Journal*; 88(3), 35-44
- Gürbüz, S. (2006). Örgütsel vatandaşlık davranışı ile duygusal bağlılık arasındaki ilişkilerin belirlenmesine yönelik bir araştırma. Abant İzzet Baysal Üniversitesi İktisadi idari bilimler fakültesi, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi.
- İpek, C. (2012). Öğretmen Algılarına Göre Ortaöğretim Kurumlarında Örgütsel Kültür ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 18(3), 399-434.
- Karaman, K., Yücel, C. ve Dönder, H. (2008). Öğretmen görüşlerine göre, okullardaki bürokrasi ile örgütsel vatandaşlık arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, (53), 49-74.
- Mercan, M. (2006). Öğretmenlerde Örgütsel Bağlılık Örgütsel Yabancılaşma Ve Örgütsel Vatandaşlık. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Morrison, E.W. (1994) —Role definitions and organizational citizenship behavior: The importance of the employees perspective. *Academy of Management Journal*, 37(6), 1543-1567

- Organ, D. W. (1994). Personality and organizational citizenship behavior. *Journal of Management*, 20(2), 465-478.
- Organ, D. W. (1988). *Organizational Citizenship Behavior: The Good Soldier Syndrome* (Lexington, England: Lexington Books).
- Ölçüm-Çetin. M. (2004). *Örgütsel Vatandaşlık Davranışı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Polat, S., & Celep, C. (2008). Ortaöğretim öğretmenlerinin örgütsel adalet, örgütsel güven, örgütsel vatandaşlık davranışlarına ilişkin algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 14(2), 307-331.
- Podsakoff, P. M., MacKenzie, S. B., Paine, J. B., ve Bachrach, D. G. (2000). —Organizational citizenship behaviors: A critical review of the theoretical and empirical literature and suggestions for future research, *Journal of Management*, 6(3), 513-63.
- Sönmez, E. (2005). İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin yöneticilere duyulan güven ile örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul.
- Titrek, O., Bayrakçı, M. ve Demet, Z. (2009). Öğretmenlerin Örgütsel Vatandaşlık Davranışlarına İlişkin Görüşleri. *Akademik Bakış*, 17, 1-28.
- Varlı H. (2014). *Örgütsel Bağlılık Ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Arasındaki İlişkiler*, Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aksaray.
- Yaprak Kaya Ö. (2015). *Örgüt Kültürü Ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışı İlişkisi* (Balıkesir İli Merkez İlçe Örneği), Balıkesir Üniversitesi, Sosyal bilimler enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Balıkesir.
- Yener, M., & Aykol, S. E. (2009). Girişimcilik değerleri ve örgütsel vatandaşlık davranışı üzerine bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(1).
- Yılmaz, D. D. (2005). *Çokuluslu İşletmelerde Örgüt Kültürü ve Bir Uygulama*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Extended English Abstract

The aim of this study is to determine the organizational citizenship level of teachers. Survey method is used for data collection tool. 533 teachers are selected based on voluntariness according to stratified sampling method. The scale used for determination of organizational citizenship is comprised of two different studies (Vey/Campbell, 2004; Williamsishia, W, 1999). Used scale contains 5 subscale and match up with the organizational citizenship scale of Organ (1998). These subscales can be respectively given as altruism (5), courtesy (3), conscientiousness (3), civic virtue (4) and sportsmanship (4). The numbers in parenthesis indicates the items of subscales and general scale is consist of 19 items, measured as 6 point likert scale. SPSS 22 package program is used for analyzing the collected data. The data is summarized in terms of descriptive statistics and validity and reliability of used scale is evaluated with Reliability Analysis and Explanatory Factor Analysis. When the parametric conditions are provided, the comparison of means of two independent samples are investigated with t test, and when the parametric conditions are not provided, the comparison of means of two independent samples are investigated with Mann Whitney U test. Analysis of Variance (ANOVA) is used for comparing the means of more than two independent samples when the parametric conditions are provided; otherwise Kruskal Wallis H test is used. Bonferroni test is used for the purpose of multiple comparisons of means of independent samples. According to Table 1, Cronbach's Alfa is calculated as %91.2 for general scale and this value indicates that reliability of used scale is quite high. Cronbach's Alfa values of subscales are calculated in the range of %71.4 and %88.6. Evaluation of organizational citizenship scale is investigated according to subscales and Table 4 indicates the descriptive statistics of subscales. The

results of organizational citizenship scale can be summarized as follows: The differences between mean score of male and female teachers for altruism, conscientiousness and civic virtue are not found statistically significant. The differences between mean score of male and female teachers for sportsmanship are found as statistically significant. The mean sportsmanship score of female teachers is higher than male teachers ($p = 0.001 < 0.05$). Differences between the mean scores according to education level for courtesy and sportsmanship subscales is not found statistically significant while the mean score for altruism, conscientiousness and civic virtue are found statistically significant. According to multiple comparison test results, the teachers with undergraduate degree have higher mean altruism, conscientiousness and civic virtue scores than the teachers with post graduate education level ($p = 0.001 < 0.05$). Differences between the mean scores according to marital status, age groups and economic welfare level for courtesy, sportsmanship, altruism, civic virtue and conscientiousness are not found statistically significant ($p > 0.05$). Differences between the mean scores according to assigned position for courtesy, altruism, civic virtue and sportsmanship subscales is not found statistically significant while the mean score for conscientiousness is found statistically significant. According to multiple comparison test results, elementary school teachers have higher mean conscientiousness scores than the high school teachers ($p = 0.042 < 0.05$). Differences between the mean scores according to assignment town for altruism, conscientiousness, civic virtue and sportsmanship subscales is not found statistically significant while the mean score for courtesy is found statistically significant. According to multiple comparison test results, The teachers in Güdül have lower mean courtesy score than the teachers in Beypazarı and Nallıhan ($p < 0.05$).

Between organizational citizenship behavior level of the teachers in the study which was done in 2015 leaves a statistically significant difference was found, varies according to gender perception of school culture and the scores of male teachers stated that higher than female teachers. On the other hand Silk (2012) and organizational culture of the teachers in the study it was observed that both differentiated by gender perceptions of organizational citizenship behavior. The results are differences in organizational citizenship behavior were similar to the school culture. Coral (2006) organizational citizenship behavior in his research shows significant differences by gender. Four sizes of men teachers were found to be higher than female teachers perception of organizational citizenship behavior. Trembling, Bayrakçı and Glory (2009) Demirel, exclusive and Özçınar (2012) when they examined the views of teachers for organizational citizenship behavior according to gender between the opinions of male and female teachers have found no significant difference.

When approached in terms of organizational citizenship behavior; organizational citizenship behavior, which is based on the voluntary behavior shown in improving school performance and productivity and is known to affect many aspects of these behaviors at school (Buluç, 2008). When some of the studies examined in this regard; Bateman and Organ (1983), job satisfaction and organizational citizenship; Organs (1994), personality traits; DiPaola and Hoy (2005), school performance and organizational citizenship; Celebi, Sarıdede and Baytekin (2005), commitment and organizational citizenship burnout; Karaman Yücel and Dönder, (2008), have worked on the relationship between bureaucracy and organizational citizenship and in almost all of these studies is strong organizational citizenship behavior variables they examined the relationship have concluded that positively affected.